



MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

Standardul
Consilierea și testarea la HIV
a grupurilor vulnerabile cu utilizarea
testelor rapide în cadrul
organizațiilor non-guvernamentale

Chișinău 2013

Aprobat la ședința Consiliului de Experți al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova
din 26.06.2013, proces verbal nr. 2

Aprobat prin ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova nr. 1162 din 18.10.2013 „Cu privire la
aprobarea Standardului „Consilierea și testarea la HIV a grupurilor vulnerabile cu utilizarea testelor rapide în
cadrul organizațiilor non-guvernamentale”

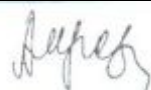
Elaborat de colectivul de autori:

Lucia Pîrțînă – Vicedirector IMSP Spitalul de Dermatologie și Maladii Comunicabile
Svetlana Doltu – Șef Direcție medicală, Departamentul instituțiilor penitenciare
Mihai Oprea – Director, IMSP Dispensarul Republican de Narcologie
Silvia Stratulat – Șef secție prevenire, Centrul Național de Sănătate Publică
Liliana Caraulan – Coordonator de program, Centrul PAS
Svetlana Plămădeală – Coordonator de program, UCIMP
Vitalie Slobozean – Coordonator de program, SOROS
Ina Tcaci – Coordonator de program, UNODC
Angela Capcelea – Coordonator de program, UNICEF
Alexei Leorda – Președinte AO „Reforme medicale”
Veceaslav Mulear – Coordonator Centrul de Informații Gender Doc
Alexandru Curașov – Director executiv, AO „Centrul Regional pentru Politici Comunitare”
Ala Iațco – Președinte UORN

Recenzenți oficiali:

Ștefan Gheorghită – Vicedirector, Centrul Național de Sănătate Publică
Valentin Gudumac – profesor universitar, USMF „Nicolae Testemițanu”

Standardul a fost discutat, aprobat și contrasemnat:

Denumirea instituției	Persoana responsabilă – semnătura
Comisia științifico-metodică de profil „Patologie infecțioasă”	
Consiliul de Experți al Ministerului Sănătății	

Cuprins

Lista abrevierilor	4
Utilizatorii	4
Scopul standardului	4
Prefață	4
Capitolul I. Introducere	5
Definiția Consilierii și Testării Voluntare la HIV	5
Principii generale de acordare a serviciilor CTV în ONG-uri	5
Capitolul II. CTV în organizațiile neguvernamentale	6
Modele de CTV	6
Cerințe față de resursele umane	6
Cerințe față de formularistica utilizată în activitatea CTV	7
Capitolul III. Monitorizarea și evaluarea	7
Capitolul IV. Asigurarea calității serviciilor CTV	8
Capitolul V. Protocolul de CTV	8
Consilierea pre-testare	8
Testarea	9
Consilierea post-testare	10
Capitolul VI. Sistemul de referire a persoanelor cu rezultat pozitiv	11
Anexa 1. Acordul pacientului pentru testarea la HIV	12
Anexa 2. Registru de evidență a persoanelor consiliate și testate la HIV	13
Anexa 3. Raportul trimestrial de activitate	13

Lista abrevierilor

CNMS	Centrul Național de Management în Sănătate
CTV	Consiliere și testare voluntară
IMSP SDMC	Instituția Medico Sanitară Publică Spitalul de Dermatologie și Maladii Comunicabile
HIV	Virusul imunodeficienței umane
ONG	Organizație non-guvernamentală
SIDA	Sindromul Imunodeficienței Achiziționate
USMF	Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie

Prefață

Republica Moldova, așa ca multe alte țări este afectată de infecția cu HIV. Epidemia cauzează daune fizice, emoționale, provocări pentru resursele țării și continuă să afecteze starea socio-economică a persoanelor în parte și a țării în întregime.

Prevenirea infecției cu HIV rămîne cea mai importantă cale de reducere a impactului epidemiei HIV/SIDA. Consilierea și testarea voluntară (CTV) constituie o alternativă în lupta cu această provocare. Mai mult decît atît, cei care au testul pozitiv la HIV, cît și familiile lor, au nevoie de suport și asistență. CTV reprezintă o punte importantă către serviciile medicale și alte servicii de suport.

Extinderea accesului la servicii de CTV și micșorarea numărului persoanelor care nu-și cunosc statutul HIV este una din sarcinile de bază ale accesului universal și combaterii epidemiei HIV. Conform datelor estimative, 1/3 din persoanele infectate cu HIV din Uniunea Europeană nu-și cunosc statutul HIV.

Avînd în vedere una din particularitățile epidemiei HIV în Republica Moldova și anume concentrarea epidemiei în grupurile vulnerabile (utilizatori de droguri injectabile, persoane ce prestează servicii sexuale, bărbați care întrețin relații sexuale cu alți bărbați), se consideră oportună extinderea serviciilor de CTV cu crearea condițiilor optime pentru ca aceste servicii să fie accesibile acestor grupuri.

Utilizatorii:

- conducătorii organizațiilor non-guvernamentale;
- consilierii, supervizorii și alte persoane care activează în domeniul prevenirii infecției cu HIV.

Scopul standardului:

- asistarea prestatorilor de servicii CTV în dezvoltarea și extinderea CTV pentru populația cu risc sporit de infectare prin descrierea și definirea algoritmului de CTV, principiilor și cerințelor față de aceste servicii.

Data elaborării: octombrie 2013

Data revizuirii: octombrie 2015

Capitolul I. Introducere

Definirea Consilierii și Testării Voluntare la HIV

Consilierea și testarea voluntară la HIV este intervenția prin care un individ este supus unui proces de informare care îi permite să facă o alegere cu privire la testarea la HIV. Această decizie trebuie să fie în întregime o alegere individuală și persoana trebuie să fie asigurată că procesul va fi confidențial.

Scopul consilierii este conștientizarea riscurilor și motivarea atât spre un comportament cu riscuri, cât mai reduse pentru sănătate, cât și realizarea testării care asigură diagnosticarea precoce și accesul la servicii de îngrijire.

Serviciile CTV complete includ consilierea pre-testare, testarea la HIV și consilierea post-testare. Deși consilierea pre-test este obligatorie, decizia privind testarea îi aparține persoanei. Persoana poate refuza testarea dacă nu se simte pregătită. Consilierea post-testare este de asemenea obligatorie având în vedere că fortifică schimbarea comportamentului, asigură suport și oferă referiri.

Principii generale de acordare a serviciilor CTV în ONG-uri

1. *Beneficiarii serviciilor CTV* sunt persoanele din grupurile vulnerabile (utilizatori de droguri injectabile, persoane ce prestează servicii sexuale, bărbați care întrețin relații sexuale cu alți bărbați).
2. *Respectarea drepturilor omului* – dreptul la intimitate, dreptul la non-discriminare, dreptul la consimțământ informat și liber exprimat înainte de testare, dreptul la confidențialitate și securitate a datelor personale ș.a.
3. *Testarea voluntară* – acceptarea testării la HIV trebuie să fie voluntară și neimpusă. Promovarea CTV pentru explicarea beneficiilor este admisibilă, dar nu forțarea persoanelor pentru a fi testate.
4. *Obținerea consimțământului informat pentru testare* – beneficiarii trebuie să înțeleagă că ei sunt testați la HIV, să conștientizeze implicațiile rezultatului negativ sau pozitiv, prin urmare ei trebuie să prezinte consimțământul informat înainte de testare. În cazul unui minor, consimțământul scris, benevol, pentru testare la markerii HIV urmează a fi exprimat atât de minor, cât și de reprezentantul legal al acestuia.
5. În cazul *persoanelor aflate sub influența alcoolului sau drogurilor ilegale*, acestea vor fi consiliate, dar le va fi amânată testarea pentru că nu pot prezenta în mod conștient acordul pentru testare. Aceste persoane vor fi încurajate să revină la serviciile CTV după expirarea influenței alcoolului sau drogului.
6. *Testarea anonimă* – fiecare persoană are dreptul să beneficieze de servicii CTV fără să i se divulge numele, prenumele, sau alte date de identitate. Se vor utiliza coduri, alte nume, etc.

7. *Asigurarea confidențialității* – informația cu privire la persoana care a beneficiat de CTV, obținută de către consilier, nu va fi divulgată nimănui.
8. *Asigurarea securității datelor personale* – orice date cu caracter nominal, în baza cărora poate fi identificată persoana, urmează a fi protejate conform cadrului normativ în vigoare.
9. *Testarea la HIV* în cadrul organizațiilor neguvernamentale se va face doar în baza testelor rapide pe salivă. Evaluarea necesităților în teste se va efectua de către consilierul și directorul ONG-ului respectiv. Necesitatea evaluată va fi prezentată IMSP SDMC care va valida cantitatea solicitată și în cazul disponibilității surselor financiare va asigura achiziționarea și distribuirea testelor.
10. *Serviciile de CTV* vor fi prestate de ONG-urile care vor fi selectate de către IMSP SDMC în baza următoarelor criterii:
 - ONGul trebuie să acorde servicii de prevenire HIV populației cu risc sporit de infectare (UDI, LSC, BSB);
 - prezența unei încăperi separate cu condiții de confort, discreție și confidențialitate; dotată cu mobilierul și echipamentul necesar desfășurării consilierii și testării (dacă ONG-ul respectiv intenționează să ofere servicii CTV în incinta sediului său);
 - prezența unei încăperi pentru păstrarea documentației și testelor;
 - prezența cel puțin a unui angajat instruit în domeniu, cu certificat corespunzător;
 - prezența formularisticii necesare procesului de activitate;
 - prezența registrului de referire a beneficiarilor.

Capitolul II. CTV în organizațiile neguvernamentale

Modele de CTV

Există două modele de prestare a serviciilor CTV – locuri staționare și locuri mobile.

1. CTV în locuri staționare

Cerințe pentru cabinetul de CTV

Consilierea se va realiza într-o încăpere separată cu condiții de confort, discreție și confidențialitate. Se va asigura dotarea încăperii cu mobilierul și echipamentul necesar desfășurării consilierii, testării și păstrării documentației și testelor.

2. CTV în locuri mobile

CTV poate fi realizată la domiciliul beneficiarului, în mijloacele de transport ale echipei mobile/outreach, în încăperi de altă natură, cu asigurarea condițiilor de

confidențialitate și condițiilor sanitare minime realizării testării. Principiile generale de acordare a serviciilor CTV rămân valabile.

Cerințe față de resursele umane

Personalul ONG care va acorda servicii CTV (consilierii) trebuie să beneficieze atât de o formare inițială în specificul consilierii pre și post testare HIV, cât și de formare continuă. De asemenea, consilierii vor fi instruiți în procedura de testarea cu utilizarea testelor rapide pe salivă.

Școala de Management în Sănătate Publică, USMF "Nicolae Testemițanu" realizează cursuri de formare inițială a consilierilor prin module de educație la distanță. De asemenea, instruirea consilierilor se poate desfășura la locul de muncă al consilierilor cu experiență sau prin intermendiul trainingurilor tematice organizate.

Consilierii trebuie să posede bune abilități de comunicare și să facă dovadă de empatie, înțelegere, toleranță, credibilitate, răbdare și mult tact, mai ales în lucrul cu persoanele în situații dificile și cu cele aparținând grupurilor cu risc crescut de infectare cu HIV.

Cerințe față de formularistica utilizată în activitatea de CTV

Formularistica utilizată în activitatea de CTV include:

1. Fișa de exprimare a acordului de testare la HIV (anexa 1).
2. Registrul de evidență a persoanelor consiliate și testate la HIV (anexa 2).
3. Raportul trimestrial de activitate (anexa 3).

Necesitatea în cantitatea formularelor va fi evaluată de consilierul și directorul ONG-ului respectiv și va fi asigurată din surse proprii.

Capitolul III. Monitorizarea și evaluarea

- Monitorizarea activității cabinetelor CTV din cadrul ONG-urilor se realizează prin datele administrative/de program, înregistrate continuu și Raportul trimestrial/anul de activitate (anexa 3).
- Datele conținute în rapoartele trimestriale/anuale vor fi certificate prin semnătura consilierului și directorului ONG-ului respectiv.
- Raportul va fi prezentat IMSP SDMC până la data de 5 a lunii următoare după perioada raportată trimestrial/anual. Colaboratorii SDMC vor fi responsabili de supervizarea abilitantă și asigurarea/validarea calității datelor.
- Evaluarea serviciilor de CTV prestate de ONG va fi realizată periodic, în funcție de Planul național de Monitorizare și Evaluare, și va include în sine metode cantitative și calitative în funcție de problemele de cercetare.
- Auditul calității datelor va fi realizat de CNMS periodic, o dată în an □i la necesitate.

- IMSP SDMC poate suspenda activitatea de CTV a ONG-ului dacă acesta nu respectă prevederile standardului curent sau nu acordă servicii de calitate.

Capitolul IV. Asigurarea calității serviciilor CTV

Se realizează prin evaluare trimestrială sau la necesitate de către Coordonatorul rețelei CTV, IMSP SDMC prin intermediul:

- Interviuurilor cu consilierii, directorii ONG-urilor;
- Interviuurilor cu beneficiarii CTV la finisarea ședinței de consiliere (exit-interviews);
- Organizării de focus-grupuri cu beneficiarii;
- Centralizării chestionarelor privind gradul de satisfacție al beneficiarilor CTV.

Capitolul V. Algoritmul de CTV

Algoritmul de CTV include trei componente după cum urmează: consilierea pre-testare, testarea, consilierea post-testare.

Consilierea pre-testare

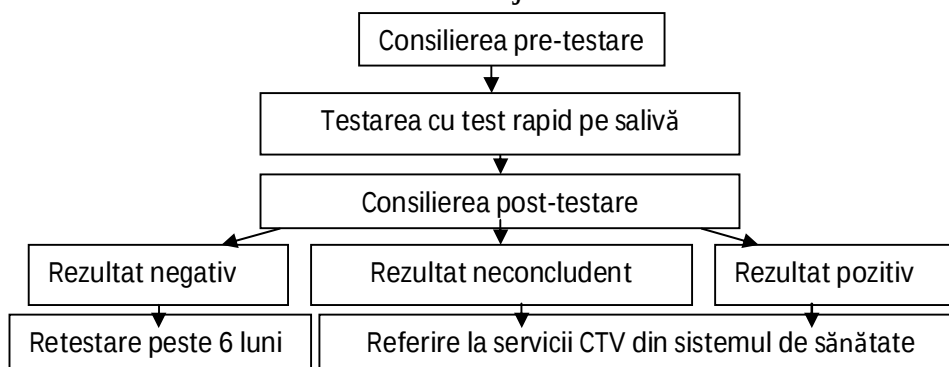
1. Consilierea pre-testare implica următoarele aspecte:

- explicarea semnificației testului și a statutului de sero-pozitivitate/sero-negativitate, într-o modalitate cât mai clară și într-un limbaj accesibil pe înțelesul persoanei, încurajând persoana consiliată să pună întrebări;
- persoanei consiliate trebuie să i se aloce timpul necesar pentru a decide efectuarea testului HIV. O buna consiliere pre-testare are ca rezultat acceptarea testului și este urmată de semnarea consimțământului de testare;
- consilierea poate fi centrată pe caz, consiliere de cuplu sau consiliere de grup (în situații speciale care impun acest lucru);
- explicarea corectă și într-un limbaj accesibil a motivelor pentru care se recomandă testarea HIV;
- furnizarea de informații complete și corecte privind infecția cu HIV și căile de transmitere, precum și diferența dintre HIV și SIDA;
- explicarea modalității de efectuare a testului și a semnificației ferestrei imunologice;
- implicațiile unui rezultat negativ;
- anticiparea tipului de reacție în cazul unui rezultat pozitiv;
- persoanelor care refuză consilierea pre-testare nu trebuie să li se refuze testarea, dar testarea va fi făcută numai după obținerea consimțământului scris informat și liber exprimat;

- pot apărea situații în care persoana consiliată să refuze testarea. În acest caz, de comun acord, consilierul va stabili împreună cu persoana o întâlnire ulterioară, lăsându-i acestuia timp pentru reflecție și pentru luarea unei decizii definitive;
- în toate situațiile va fi încurajată testarea partenerului/partenerei sau a membrilor familiei, dacă este cazul.

Testarea

În cadrul ONG-urilor se permite doar utilizarea testelor rapide pe bază de salivă. Algoritmul de testare este elucidat mai jos:



2. Consilierea post-testare

În procesul consilierii post-testare trebuie respectate anumite reguli:

- persoanei testate i se va comunica personal rezultatul;
 - în afară de persoana consiliată și testată și de consilier în încăpere se va afla o terță persoană numai la cererea expresă a persoanei consiliate și testate;
- ✓ **Consilierea post-testare în cazul rezultatului negativ**

În procesul consilierii post – testare a persoanelor cu rezultat negativ trebuie respectate anumite considerente:

- se va explica semnificația rezultatului negativ și a ferestrei serologice;
- se va explica persoanei că un rezultat negativ nu semnifică imunitate față de infecția cu HIV;
- se va încuraja îndrumarea partenerului/partenerei și a membrilor familiei către testarea la HIV.

✓ **Consilierea post-testare în cazul rezultatului neconcludent**

În procesul consilierii post – testare a persoanelor cu rezultat neconcludent trebuie respectate anumite considerente:

- se va explica semnificația rezultatului neconcludent;

- clientul va fi referit, la necesitate acompaniat la serviciile CTV din cadrul instituțiilor medicale, i se va explica procedura care va urma,
 - vor fi identificate sursele de suport necesare persoanei.
- ✓ **Consilierea post-testare în cazul rezultatului pozitiv**

Se va ține cont de următoarele aspecte:

- rezultatul pozitiv la testarea pe baza testelor pe salivă nu înseamnă obligatoriu faptul, că persoana este infectată cu HIV. Rezultatul acestui prim test trebuie confirmat, iar pentru precizarea diagnosticului sunt necesare și alte investigații medicale;
- persoanei îi vor fi explicate avantajele investigațiilor suplimentare pentru confirmarea/infirmarya diagnosticului și va fi referită la serviciile CTV din cadrul instituțiilor medicale, i se va explica procedura care va urma;
- persoana va primi asigurări, că în cazul confirmării infecției cu HIV, ea va beneficia de îngrijiri medicale, inclusiv suport psiho-social, către care va fi îndrumată de către consilier;
- dacă rezultatul este pozitiv, persoana poate trece prin stări emoționale intense și neplăcute. În acest caz este nevoie de suportul psihologic și emoțional acordat de către consilier.

Capitolul VI. Sistemul de referire a persoanelor cu rezultat pozitiv

Fiecare consilier trebuie să posede informații despre instituțiile la care vor fi referite persoanele cu rezultat pozitiv. Este necesar de oferit beneficiarilor informații concrete preferabil în formă scrisă, sub forma buchetelor, cărților de vizită, pliantelor, care conțin: adrese, numere de telefoane, ore de muncă, transport disponibil, după posibilitate și nume concrete la care pot apela.

În cazul rezultatului pozitiv și la solicitarea persoanei, ONG-ul va oferi servicii de însoțire activă sau acompaniament social către instituțiile publice.

De asemenea, se va ține cont de nevoile fiecărei persoane, astfel încât consilierul să dispună de informații privitor la serviciile psiho-sociale existente, sănătate a reproducerii/planificare a familiei, centrele de consiliere antidrog, centrele de plasament temporar, centrele de reabilitare, instituțiile medicale în domeniu.

Acordul pacientului pentru testarea la HIV

Subsemnatul _____

Anul naşterii _____

Localitatea _____

Sunt de acord sa fiu testat(ă) la HIV prin test rapid pe salivă motiv pentru care semnez

.....

Data.....

Numele, prenumele consilierului

.....

Semnătura consilierului

Anexa nr. 2.**Registrul de evidență a persoanelor consiliate și testate la HIV**

Pe foaia de titlu a registrului va fi indicat numele ONG-ului, adresa, numele consilierului, perioada de completare a registrului. Registrul va fi cusut, paginile numerotate, semnat și ștampilat de directorul ONG-ului.

Informația se va înregistra conform tabelului de mai jos:

Nr d/r	Data	Nume client	Anul nasterii	Localitatea	Cifru testare	Gen	Consiliere pre-testare	Testare cu test rapid pe salivă	Rezultat testare			Consiliere post-testare	Referire, recomandări
									+	+/-	-		

Anexa nr. 3.**Raportul trimestrial de activitate**

Foia de titlu a raportului va include informația cu privire la denumirea ONG-ului care prezintă raportul, numele persoanei responsabile, perioada raportată.

Informația raportată se va prezenta după cum urmează:

Număr persoane consiliate	Femei		Număr persoane testate	Femei		Cifru testare	101		Rezultate testare	+		Număr teste în stoc
	Bărbați			Bărbați			102					
	Rural			Rural			103					
	Urban			Urban			105					
	< 14 ani			< 14 ani			130					
	15-19 ani			15-19 ani								
	20-34 ani			20-34 ani			Total			+/-		
	35 > ani			35 > ani						-		
	Total			Total						Total		